

ELEKTRON XUJJATLARNI TASHQI XUJUMLARDAN XIMOYA QILISH
QOIDALARI

Xodjalepesova Amangul Bazarimbetovna

Navoiy viloyati Karmana tumani 9-maktab Informatika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilar ta'lim jarayonida elektron xujjatlarni tashqi xujumlardan ximoya qilish va axborot texnologiyalarning o'rni hamda zamonaviy ta'lim texnologiyalari haqida ma'lumotlar beriladi.

Kalit so'zlar: axborot kommunikatsiya texnologiyalari, muammoli metodi, tadqiqotchilik metodi. Interfaol metodlar.

Respublikamizdagi Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'quvchilarga samarali o'qitish, o'rgatish bo'yicha keng qamrovli ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Zamonaviy fan ta'limning elektron axborot resurslarini shakllantirish va rivojlantirish uchun tegishli sharoitlarni yaratish ta'lim mazmunini takomillashtirishning zaruriy shartlaridan biri sanaladi. Zamonaviy ta'lim tizimining asosini sifatli va yuqori texnologiyali muhit tashkil etadi. Uning yaratilishi va rivojlanishi texnik jihatdan murakkab, ammo bunday muhit ta'lim tizimini takomillashtirishga, ta'lim jarayoniga axborot kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishga xizmat qiladi. Bugungi kunda ilm-fan jadal taraqqiy etayotgan, zamonaviy axborot vositalari keng joriy etilgan jamiyatda barcha fan sohalarida bilimlarning tez yangilanib borishi, ta'lim oluvchilar oldiga ularni tez va sifatli egallash bilan bir qatorda, muntazam va mustaqil ravishda bilimlarni egallash vazifasini qo'yimoqda. Bu vazifani amalga oshirishda o'qitishning to'rtta asosiy metodidan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bular:

- tushuntirish;
- reproduktiv;
- muammoli;
- kreativlik.

Birinchi metod-tushuntirish illyustratsiyalash o'quvchi bilan ta'lim tizimi o'rtasida aks aloqaning mavjudligini ko'zda tutmagani bois uni kasbiy kompyuter (axborot kommunikatsiya texnologiyalari) dan foydalaniladigan tizimlarda qo'llash befoyda. O'qitishning hisoblash texnikasi vositalaridan foydalaniladigan, reproduktiv metodi o'quvchiga o'qituvchi va axborot kommunikatsiya texnologiyalari tomonidan xabar qilinadigan bilimlarni o'zlashtirishni hamda ta'lim oluvchining o'rganilgan materialni qayta yaratish, uni o'xshash (analogik) vaziyatlarda qo'llashga oid faoliyatni tashkil qilishni ko'zda tutadi. Mazkur metodni axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bilan qo'llash ta'lim jarayonini tashkil qilish sifatini jiddiy yaxshilash imkonini bersada, biroq o'quv jarayonini an'anaviy qollanadigan sxemadan (axborot kommunikatsiya

texnologiyalarisiz) foydalanilganiga nisbatan tubdan o'zgartirishga imkon bermaydi. Bu jihatdan muammoli hamda tadqiqotchilik metodlaridan foydalanish ko'proq o'zini oqlaydi. O'qitishning muammoli metodi axborot kommunikatsiya texnologiyalarining o'quv jarayonini qandaydir muammoni qo'yish va uni hal qilish yechimlarini izlash sifatida tashkil qilishga oid imkoniyatlaridan foydalanadi. Asosiy maqsad ta'lim oluvchining bilish faolligini oshirishga maksimal darajada ko'maklashishdan iborat. Ta'lim jarayonida olinayotgan bilimlar asosida turli toifadagi masalalarning yechilishi, shuningdek, qo'yilgan muammoni hal qilish uchun zarur bo'ladigan qator qo'shimcha bilimlarni olish va tahlil ko'zda tutiladi. Bunda axborotni to'plash, tartiblashtirish, tahlil va uzatishga oid ko'nikmalarni egallashga alohida e'tibor qaratiladi. O'qitishning axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanilgan tadqiqotchilik metodi ta'lim oluvchining ma'lum darajada ilmiy texnik tadqiqot olib borish jarayonidagi mustaqil ijodiy faoliyatini ko'zda tutadi. Bu metoddan foydalanilganda ta'lim faol tadqiqot, kashfiyot va o'yin natijasi sanaladi, buning natijasida, odatda, yuqorida sanab o'tilgan metodlardan foydalanilganidan ko'ra yoqimliroq va muvaffaqiyatliroq bo'ladi. O'quv jarayonida kompyuterlardan foydalanish bo'yicha dastlabki tajribalar hisoblash texnikasidan foydalanish ta'lim jarayoni samaradorligini sezilarli darajada oshirishi, bilimlarni hisobga olish va baholashni yaxshilashi, qiyin vazifalarni hal qilishda o'qituvchining har bir ta'lim oluvchiga yakka tartibda yordam berishini ta'minlashi, yangi kurslarni yaratish va qo'yishni osonlashtirish kabi imkoniyatlarni berishini ko'rsatdi. Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositalarining ta'limning boshqa texnik vositalariga qaraganda asosiy ustunliklari nozikligi, ta'limning turli modellari va algoritmlariga sozlash, shuningdek har bir ta'lim oluvchining xatti-harakatlariga yakka tartibda ta'sir qilish imkoniyati sanaladi. Bunday vositalardan foydalanish ta'lim jarayonini yanada faollashtirish, unga tadqiqotchilik va izlanuvchanlik xarakterini bag'ishlash imkonini yaratadi. Axborot kommunikatsiya texnologiya vositalari o'quv jarayonida quyidagi eng muhim jihatlari bilan alohida ahamiyatga egadir:

- individual o'qitish jarayonini tashkil qilishi;

- o'qitish jarayonini baholash, teskari aloqa bog'lashi;

o'zini-o'zi nazorat qilish va tuzatib borishi;

o'rganilayotgan fanlarni namoyish etishi va ularning dinamik jarayonini ko'rsatishi;

mavzularida animatsiya, grafika, multiplikatsiya, ovoz kabi kompyuter va axborot texnologiyalardan foydalanishi;

talabalarga fanni o'zlashtirish uchun strategik ko'nikmalar hosil qilishi va hokazo. Shuningdek, axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositalarining amaliy tomoni ulardan o'quv jarayonida foydalanish va keigusida ta'lim tizimida o'quv jarayoni uchun ma'lumotlar bazasini va virtual stendlar yaratishdek muhim vazifani amalga oshirishga zamin hozirlaydi. Bugungi kunda nafaqat ta'lim tizimini balki boshqa soha tizimlarini ham axborot texnologiyalarsiz tasavvur qilish qiyin. Ta'lim tizimida axborot texnologiyalaridan foydalanish ta'lim sifatini yanada oshirishga darslarni yanada qiziqarli va maroqli bo'lishiga yordam beradi. O'z navbatida o'quvchida bu texnologiyalar yordamida turli amallar va

topshiriqlar bajarishda o'zining yangicha keriativ g'oyalardan foydalanib amallar bajarishi mumkin. Yuqoridagi innovatsion va interfaol metodlar orqali o'quvchilar infomatika fanini o'rganishi va tushunishi ancha yaxshilanadi va amaliyotda qo'llashida yaxshi samara bera oldi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. A.Xoliqov. -Pedagogik mahorat. -T.: Iqtisod-moliya. 2010.
2. R.Mavlonova va boshqalar. -Pedagogika. -T.: O'qituvchi, 2008.
3. . R.Mavlonova, N.Raxmanqulova, N.Vohidova. -Pedagogika nazariyasi va tarixi. Darslik.-T.: Fan va texnologiyalar. 2010.
- 4 H.T.Omonova boshqalar -Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat . Darslik Toshkent - 2007
- 5.. Elektron ta'lim resurslari
www.Uzedu.uz

